

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДМОВИ ЗАХИСНИКА ВІД ВИКОНАННЯ СВОЇХ ОBOB'ЯЗКІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

конституційні принципи забезпечення підозрюваному, обвинуваченому права на захист та презумпції невинуватості є важливою гарантією об'єктивного розслідування і судового розгляду кримінального провадження та запобігання притягненню до кримінальної відповідальності невинних осіб.

Задля забезпечення належного здійснення захисту підозрюваного, обвинуваченого, дотримання принципів змагальності сторін, забезпечення права на захист та доведеності вини, кримінальним процесуальним кодексом України захисник (відповідно до ст. 45 кПК України це адвокат) наділений широкими правами, зокрема, правом відмовитися після залучення від виконання своїх обов'язків.

Професійні та моральні вимоги до виконання обов'язку не допускають можливості захисника відмовитися після його залучення до участі в кримінальному провадженні від виконання своїх обов'язків, проте, законодавець передбачив ряд підстав можливості таких дій захисника.

спеціальний нормативно-правовий акт, що регулює правове положення адвоката – Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 року у п. 4 ч. 2 ст. 21 забороняє адвокату відмовлятися від надання правової допомоги, крім випадків, установлених законом.

ст. 28 цього ж закону забороняє адвокату укласти договір про надання правової допомоги, зокрема, якщо:

- результат, досягнення якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката України, правилам адвокатської етики;
- виконання договору про надання правової допомоги може призвести до розголошення адвокатської таємниці;
- виконання договору може призвести до конфлікту інтересів;

- адвокат надає правову допомогу іншій особі, інтереси якої можуть суперечити інтересам особи, яка звернулася щодо укладення договору про надання правової допомоги.

кримінально-процесуальний кодекс України 1960 року статтею 48 передбачав, що після допуску до участі в справі захисник – адвокат вправі відмовитися від виконання своїх обов’язків лише у випадках: 1) коли є обставини, які згідно зі статтею 61 кПК (1960 р.) виключають його участь у справі; 2) коли він своєю відмовою мотивує недостатніми знаннями чи некомпетентністю.

Діючий же кримінальний процесуальний кодекс України у статті 47 значно розширив право захисника після його залучення на відмову від виконання своїх обов’язків:

1) якщо є обставини, які згідно з цим кодексом виключають його участь у кримінальному провадженні;

2) незгоди з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов’язкової участі захисника (незгода ж захисника з підозрюваним, обвинуваченим щодо способів захисту є різновидом колізії, конфліктом, який може унеможливити вирішення завдань захисту);

3) умисного невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог цього кодексу тощо (така поведінка підзахисного перешкоджає належному виконанню доручення та досягненню цілей і завдань захисту, а тому є законною підставою для відмови захисника від виконання своїх обов’язків);

4) якщо він свою відмову мотивує відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним.

Таким чином, стає очевидним, що законодавець даною нормою права не лише забезпечує дотримання основних принципів кримінального провадження, а й захищає права захисника, що, зокрема, виходить з п. 3 ч. 4 ст. 47 кПК (2012 р.).

корпоративна етика адвоката, закріплена у Правилах адвокатської етики від 01 жовтня 1999 року, у статті 41 надає право адвокату на дострокове одностороннє розірвання адвокатом угоди про надання правової допомоги, зокрема, якщо:

- клієнт грубо порушує обов’язки, взяті ним на себе згідно з угодою про надання правової допомоги;

- належне виконання доручення стає неможливим через дії клієнта, що вчиняються ним всупереч порадам адвоката;
- клієнт не погоджується погашати фактичні видатки, якщо вони є необхідними для подальшого виконання доручення.

Проте, у всіх випадках розірвання угоди за ініціативою адвоката він зобов'язаний попередити про це клієнта, пояснити йому причини розірвання угоди, пересвідчитись, що вони об'єктивно або суб'єктивно, виходячи з позиції, зайнятої клієнтом, не можуть бути усунені, і вжити розумно необхідних заходів для захисту законних інтересів клієнта.

Звертаючи увагу на зарубіжний досвід, наприклад, досвід російської Федерації, варто зазначити, що п. 6 ч. 4 ст. 6 Федерального закону «Про адвокатську діяльність та адвокатуру в російській Федерації» від 31 травня 2002 року взагалі забороняє адвокатуві відмовлятися від взятого на себе захисту, що й додатково знаходить закріплення в ч. 7 ст. 49 кримінально-процесуального кодексу російської Федерації від 22 листопада 2001 року – адвокат не вправі відмовитися від прийнятого на себе захисту підозрюваного, обвинуваченого.

Таким чином, досліджуючи питання відмови захисника від виконання своїх обов'язків можна зробити висновок, що українське законодавство забезпечуючи дотримання основоположних принципів кримінального провадження – об'єктивності, забезпечення доведеності вини, права на захист – паралельно захищає й інтереси захисника, що є позитивним і беззаперечним прикладом вдосконалення законодавства України в порівнянні з кримінально-процесуального кодексу України 1960 року та законодавством російської Федерації.